

INTELEKTOVO NADANÉ DIEŤA S PORUCHAMI UČENIA

CPPPaP BARDEJOV

DVOJITÁ VÝNIMOČNOSŤ

V populácií sa nachádza určité percento detí, ktoré majú ťažkosti s učením a pozornosťou (dyslexia, dysgrafia, porucha pozornosti, poruchy reči a pod.). Málokto si však uvedomuje, že tieto poruchy (nakoľko sú nezávislé od intelektu) neobchádzajú ani intelektovo nadané deti a môžu sa vyskytovať súbežne s nadaním. Vývinové poruchy totiž neznamenajú znížený intelekt, ale len zníženú schopnosť spracovávať určité informácie. Výskyt poruchy čítania (dyslexia), písania (dysgrafia), pravopisu (dysortografia), počítania (dyskalkúlia) u nadaných detí je teda reálne možný. Často sa v týchto súvislostiach píše, že nadanie je fenomén, ktorý má najmä v extrémnejších polohách spoločné črty s viacerými poruchami, alebo sa s týmito poruchami spája. Okrem porúch učenia sú známe aj kombinácie nadania s ADHD alebo nadania s Aspergerovým syndrómom.

Na pomenovanie tohto fenoménu - súbežného výskytu nadania a určitého "handicapu", sa udomácňuje označenie z anglickej literatúry „twice exceptional“ – dvojité výnimočnosť. Tiež je známe pomenovanie - „s dvojitou nálepkou.“

My sa v tomto materiáli budeme ďalej venovať kombinácii nadania s vývinovými poruchami učenia.

Súbeh nadania a dysfunkcie je pre nadané deti "nebezpečný" z dôvodov, že dysfunkcia (porucha) často maskuje prejavy nadania, alebo naopak, nadanie, dobrý intelektový potenciál, maskuje prejavy dysfunkcie. Na prvý pohľad vyzerá toto spojenie pre rodičov i pedagógov paradoxne, mäťúco, ale skutočne existuje, hoc je niekedy náročné (ale nie nemožné) ho odborne diagnostikovať.

Často ide o deti, ktoré v začiatkoch školskej dochádzky fungujú dobre, navyiac majú všestranné alebo netypické záujmy, dychtivo a inteligentne dokážu rozprávať o oblastiach svojho záujmu, napríklad o tajomnej ríši zvierat, o vesmíre a pod. Neskôr sa však pridružujú ťažkosti v čítaní, škaredo až nečitateľne píšú, nedopíšu poznámky v škole, vykrikujú nevhodné poznámky, majú rušivé správanie v triede. Niekedy sú upodozrievaní z nepozornosti, nešikovnosti, lajdáctva, lenivosti. Rodičia i pedagógovia sú konfrontovaní s nepochopiteľnou realitou, že inak bystré, tvorivé dieťa napíše diktát s množstvom pravopisných chýb. Alebo neprečíta plynulo text vo štvrtom ročníku, nedokáže sa naučiť násobilku a pod. Charakteristický je aj kolísavý školský výkon, resp. tzv. podvýkon nekorešpondujúci so zistenou úrovňou inteligencie.

Ak dieťa ani rodič nevie o povahe a kombinácii týchto ťažkostí, pridať sa môže výrazne negatívny dopad na prežívanie takýchto "dvojito výnimočných" detí - pociťujú frustráciu z výkonov, ktoré sú pod ich očakávaním aj očakávaním okolia. Samé vnútorne, podvedome, pociťujú rozpor medzi svojim potenciálom a neschopnosťou ho uplatniť v niektorých akademických oblastiach a nevedia ho pochopiť. Vo vyšších ročníkoch preto niekedy svoje ťažkosti pokrývajú vyhláseniami, že úlohy sú nudné, až príliš ľahké, nezaujímavé...

AKO SA NADANÉ DETI S PORUCHOU UČENIA PREJAVUJÚ V ŠKOLE

1. Žiaci identifikovaní ako nadaní - s neodhalenou poruchou učenia:

- majú v škole radu problémov. Sú charakterizovaní ako leniví, bez motivácie, so zníženým sebapojatím, snažia sa nadmerným úsilím maskovať poruchu, problém je v oblastiach vyžadujúcich rýchle a pohotové čítanie, písanie a memorovanie faktov.

2. Žiaci identifikovaní aj ako žiaci s poruchami učenia - bez identifikovaného nadania:

- často sú niektorými učiteľmi podhodnocovaní, intelektové schopnosti sa ďalej nerozvíjajú, strácajú motiváciu, často rezignujú k školskej práci, k škole vôbec

3. Žiaci u ktorých sa nadpriemerné schopnosti a nadanie a porucha učenia vzájomne maskujú

- nevyžadujú kompenzáciu porúch učenia, nehodnotia sa a neidentifikujú ako „výnimočné“, v škole sú hodnotení ako priemerní žiaci, bez ťažkosti v učení, v skutočnosti fungujú na nižšej úrovni v porovnaní so svojimi schopnosťami.

NIEKTORÉ NÁPADNÉ ROZDIELY V KOGNITÍVNYCH FUNKCIÁCH PRI NADANÍ S PORUCHOU UČENIA:

Porucha učenia:

- Oslabená krátkodobá pamäť, ťažkosti s memorovaním.
- Problémy v oblasti čítania, písania, používania gramatických pravidiel.
- Ťažkosti s jednoduchými úlohami – sčítanie, odčítanie.
- Zápas s jednoduchými sekvenčnými úlohami.

Nadanie s poruchou učenia:

- Lepšia dlhodobá pamäť.
- Schopnosť triediť, porovnávať, klasifikovať informácie.
- Dobrá slovná zásoba i produkcia. Schopnosť komplexných matematických operácií.
- Lepšie výsledky v náročných úlohách.

ČO S TÝM?

Vzdelávacie prístupy pri zisteniach alebo podozreniach z vývinovej poruchy učenia u nadaného žiaka sú podobné ako pri bežných žiakoch - používanie pomôcok (tabuľky, kalkulačka, pravopisné tabuľky, slovníky), akceptácia poruchy pri hodnotení, dostatok času pri riešení úloh súvisiacich s ich poruchou a dôraz na silné stránky žiaka. K identifikácii nadania a porúch učenia je potrebná cielená psychologická a špeciálnopedagogická diagnostika. Existuje množstvo kombinácií, stupňov a typov v oboch výnimočnostiach. Treba vystihnúť, kedy nadanie prekrýva poruchu učenia a zároveň kedy porucha učenia prekrýva nadanie. V nadväznosti na zodpovedajúci diagnostický výstup je nevyhnutné vypracovať vyučujúcimi v škole pre žiaka individuálne plány a postupy, ktoré by zohľadňovali obe výnimočnosti. Pri odporúčaníach do výchovno-vzdelávacej praxe psychológ a špeciálny pedagóg preto vždy vychádza z individuality prípadu.

!!! NEZABÚDAJME !!!

**DIEŤA TREBA RADŠEJ ROZVÍJAŤ V TOM,
V ČOM JE NADANÉ, AKO NA ÚKOR NADANIA
TVRDO PRECVIČOVAŤ AKTIVITY, S KTORÝMI
MÁ PROBLÉMY.**

spracovali: Mgr. Bernadeta Cifrová, špeciálny pedagóg
Mgr. Katarína Randárová, psychológ